

PUNCTE DE VEDERE

LOCUL ISTORIEI ÎN ȘCOALĂ AZI

*

CONSTANTIN VITANOS*

Teoreticienii și practicienii, studiile de impact – nu se poate purta nici o dezbateră riguroasă fără a face trimitere la recentul studiu de impact **Școala la răscruce. Schimbare și continuitate în curriculum-ul învățământului obligatoriu**, coordonator Lazăr Vlăsceanu, Polirom, 2002 – releva, o dată cu sublinierea deosebitelor virtuți educativ – formative ale disciplinei noastre, achizițiile din ultimii ani, înnoirile – inovațiile în ceea ce privește studiul istoriei în învățământul preuniversitar: noi programe și manuale școlare, ghiduri metodologice de aplicare a programelor, creșterea ponderii metodelor active de instruire și educare, modalități noi de examinare/evaluare etc.

În același timp, sunt semnalate și erorile, neajunsurile, care ar trebui urgent și definitiv înlăturate. Ele se înregistrează, într-o măsură mai mare sau mai mică, în toate componentele învățământului, acoperă o plajă largă, de la sfera deciziei de politica educațională la școală – clasă – profesor, iar unele au consecințe deosebit de grabe și de lungă durată.

Astfel, toți cei care reprezintă responsabilitatea și spiritul integrist – occidental și democratic consideră o greșală diminuarea numărului orelor de istorie din trunchiul comun, în planul de învățământ în vigoare (În paranteză fie spus, a se vedea și consecințele asupra acestei generoase, globale și umaniste discipline, dar și formării tinerei generații, prin diminuarea ponderii curriculum-ului la decizia școlii). La fel, schimbarea statutului de disciplină obligatorie la examenele naționale – capacitate și bacalaureat.

Dezbateri vii și ample suscită modul în care sunt elaborate programele și manualele școlare – conținutul curriculum-ului (necesitatea lărgirii conținutului pentru a include istoria socială, economică, culturală, politică și diplomatică, pentru a satisface interesul față de grupurile ignorante – femeile, copiii, familia, minoritățile, imigranții, marginalii etc. – sau formarea elevilor pentru o viață personală din perspectiva privatizării), supraîncărcarea, prețiozitatea limbajului etc. – sau raportul dintre programa și manualul opțional.

* Profesor la Colegiul Național Pedagogic „Constantin Brătescu” – Constanța.

Majoritatea slujitorilor zeiței Clio doresc ca reforma învățământului de istorie să continue, să se încadreze orientărilor recente din didactica disciplinei noastre, motivați puternic și de interesul mereu crescut al copiilor/tinerilor pentru studiul istoriei. Dar atenție, profesorii și manualele nu mai sunt singurele surse de informație, lor li se adaugă: familia, mediul înconjurător, drumețiile, excursiile, mass-media, mai ales prin televiziune, casete audio-video, CD-ROM-uri, cinematograful, internetul. Tehnologia modernă completează sursele învățării istoriei în școală.

După cum se cunoaște, elevii au nevoie nu numai de informații, de cunoștințe istorice, ci mai ales să adopte o atitudine critică față de evenimentele istorice, atitudine bazată pe propria gândire, esențială în interpretarea și înțelegerea semnificației evenimentelor, proceselor istorice. Iar pentru a forma elevilor deprinderi de gândire critică și înțelegere istorică trebuie să utilizăm strategii activ-participative, metode interactive, care au la bază învățarea prin cooperare (învățarea în grupe). Și de aici rezultă necesitatea ca noile programe și manuale școlare să deschidă mai mari posibilități în acest sens, astfel încât profesorul să lucreze cu elevii și pentru elevi. De altfel, profesorul de astăzi devine din ce în ce mai multe un facilitator al procesului de învățare, el are alte roluri și funcții (A se vedea și articolul **Didactica istoriei – orientări metodologice contemporane**).

În finalul intervenției, doresc să relievez persistența unor mari curențe în domeniul atât de important al formării inițiale și continue – cu formarea cadrelor didactice ar trebui să înceapă orice reformă –, mai ales în privința înnoirilor didactice, a orientărilor postmoderniste. Formarea, în esență, încă este teoretică, „academică” și neacoperitoare. Este foarte necesară, printre multe altele, o pregătire specială pentru a folosi tehnologia informației, dar și pentru munca esectivă în clasă, pentru valorificarea valențelor manualului opțional – sunt profesori de istorie care nu cunosc noile programe și manuale și care dictează „lecția” lor (!) ș.a.m.d.

*

PROF. DR. BOGDAN TEODORESCU*

În fața provocărilor unei lumi în schimbare, dar și în contextul interminabilei noastre reforme, profesorii de istorie au nu numai datoria să se întrebe ce loc și ce rol mai păstrează disciplina lor în planurile de învățământ, dar să și răspundă, implicându-se în adoptarea viitoarelor decizii.

* Profesor la Liceul Teoretic „Victor Babeș”, București.

Rememorarea chiar foarte succintă, a ceea ce s-a întâmplat în acest domeniu în ultimul timp ne va ajuta să înțelegem unele neliniști și frustrări.

La începutul anilor '90 problema centrală a responsabililor din Ministerul Educației (îl vom numi astfel chiar dacă de-a lungul anilor numele departamentului de resort s-a schimbat de mai multe ori) a fost să dezideologizeze studierea istoriei și în situația desființării (se va vedea, temporare) a celor două trepte liceale să-i acorde coerența convenită pe traseul întregului învățământ preuniversitar. În spiritul unei tradiții care venea din școala interbelică, istoria românească era încadrată în istoria universală și încheia studiul la clasele de sfârșit de ciclu.

Pe parcurs a apărut și s-a rezolvat, nu fără destule discuții și polemici, încă o problemă: să numim disciplina școlară pur și simplu istorie, sau să o separăm în cele două segmente clasice, rămând să numim istoria națională, a României sau a românilor. Varianta adoptată, încă în uz, a fost ulterior consfințită și în Legea învățământului.

Pentru că era de notorietate că aceste reglementări constituiau un provizorat, am salutat cu bucurie declanșarea celei dintâi reforme, când la sfârșitul anului 1992, acordurile cu Banca Mondială, au deschis perspectiva unei noi reșezări curriculare și au permis, după 45 de ani de dictat ideologic apariția manualelor alternative.

Sunt absolut convins că ne mai amintim cu toții de bucuria, dar și de responsabilitatea care ne-a stăpânit în anii aceia, când mulți dintre noi au fost chemați să dea o nouă înfățișare programelor școlare. În 1996 acestea erau practic încheiate pentru învățământul gimnazial, proiectele pentru clasele a IX-a și a X-a fiind la rândul lor dezbătute și adoptate de Comisia Națională (în treacăt fie spus, că la aceeași dată apăruseră manualele pentru clasa a IV-a, a V-a și a VI-a și era gata de start concursul pentru clasa a VII-a).

Schimbările politice din 1996 au creat primele complicații. Noua echipă ministerială a luat totul de la capăt, nu înainte de a fi pierdut doi ani cu evaluări sterile și cu reșezări pe funcții, iar atunci când în 1999 a pus în lucrare un nou proiect de reformă s-a constatat că e deja prea târziu și că toate ritmurile trebuie accelerate. În aceste condiții disciplinei noastre i s-a rezervat o situație specială. Împotriva opiniilor specialiștilor care au recomandat ca aplicarea noilor programe curriculare și implicit a manualelor alternative să se facă treptat, Ministerul Educației a optat pentru o soluție radicală, punându-le în funcțiune pe toate dintr-o dată.

Surprize peste surprize, acum 4 ani profesorul liceal constata că în vreme ce pe masa sa de lucru se aranjau aproape 20 de noi manuale (toate elaborate în doar trei luni) planul de învățământ diminuea drastic

numărul orelor de istorie, reducându-l practic la jumătate. Să adăugăm în treacăt că toate aceste schimbări fuseseră adoptate fără nici o consultare prealabilă, fără ca profesorii să fi fost în vreun fel preveniți sau formați spre a răspunde noilor solicitări. Șocul inițial a fost amplificat de scandalul manualelor alternative, care a avut cel puțin meritul de a fi delimitat net pe adepții discursului unic de cei ai pluralității opiniilor despre trecut.)

În perspectiva anilor care au trecut, trebuie să recunoaștem că reforma legată de numele profesorului Marga și de echipa sa a însemnat un pas înainte pe drumul alinierii noastre la standardele școlii europene. S-a înțeles ulterior că și noul orar era de fapt corelat cu un alt tip de profesor și, de ce nu, cu elevii secolului în care ne aflăm, mai puțin dispuși să asculte narațiuni infinite, dar posibil a fi învățați să lucreze cu instrumentele istoricului, valorile însușite și aptitudinile astfel dobândite fiind mai importante decât seaca memorare factologică și cronologică. Să mai spunem că în anii din urmă și formarea profesorului a înregistrat succese importante și că astăzi mulți profesori și-au schimbat radical demersul didactic.

Încheiată în elementele ei esențiale, o dată ajunsă la ultima clasă a liceului, reforma poate oricând să reînceapă. Generalizarea învățământului de 10 ani, înlocuirea Examenului de Capacitate cu probe de evaluare (la care discipline?), opționalitatea bacalaureatului cer o nouă regândire a semnificației și implicit a locului pe care toate disciplinele inclusiv istoria, urmează să le ocupe în viitoarele planuri de învățământ. În prealabil este de răspuns la întrebări precum cele legate de obiectivele școlii obligatorii și ale ciclului secundar al liceului, de raporturile între disciplinele umaniste și cele științifice, de relevanța trecutului pentru înțelegerea prezentului și a prezentului pentru viitor.

Ce fapte și ce personalități alegem din uriașa moștenire ce apasă pe umerii noștri vom ști doar după ce vom stabili valorile pe care avem datoria să le cultivăm și implicit atitudinile ce vor structura omul secolului în care ne aflăm.

Pentru a evita alte frustrări, pentru a nu lăsa pe mai departe impresia că reforma este proprietatea exclusivă a politicianilor și a ministeriabililor, un capriciu al celor care exercită trecător puterea, reforma care va urma trebuie să aibă o transparență deplină și să implice experiența și competența tuturor slujitorilor școlii. Aceștia trebuie câștigați pentru schimbările care vor urma și nu ostiliți prin decizii pompieristice, trebuie convinși de utilitatea noilor reglementări și nu siliți să le urmeze prin tot felul de ordine și dispoziții contradictorii. Implicarea lor cere și răbdarea de a le asculta opiniile și înțelepciunea de a le da dreptate, atunci când o au.

Și nu pot în acest colț de pagină să nu îmi amintesc de marii profesori pe care i-am cunoscut, care pe lângă harul cu care îi înzestraseră Dumnezeu, pe lângă știința de carte pe care n-au ostenit s-o sporească până în ultimul ceas al vieții, știau întotdeauna să domine împrejurările complicate în care au trăit să găsească drumul spre mintea și sufletul nostru și să sfințească locul, poate mărunț și neînsemnat, în care trudeau, dar care pentru noi, elevii lor, era, este și va fi mereu centrul universului.

*

ANGELA BĂLAN*

Fără îndoială, un discurs care și-ar propune ca subiect locul și rolul istoriei în școala românească în perioada postdecembristă este ab initio o întreprindere extrem de riscantă dată fiind complexitatea conținutului și problematicii pe care le implică o asemenea temă. Prin urmare, pentru ca finalitatea sa să aibă o anumită relevanță, ne vom mărgini prin a reliefa doar câteva dintre particularitățile prezentei istoriei, ca știință umană, pe lista materiilor studiate de elevii noștri.

Dificultățile care sunt evidențiate în cadrul amplului proces de predare a istoriei în ciclul primar și în cel secundar nu sunt o noutate, ele fiind remarcate atât de către dascăli, cât și de către elevi, încă de la asimilarea acestui model ciclic de către învățământul românesc, în secolul al XIX-lea. Generații întregi de profesori au încercat să depășească barierele pe care factori diverși, originari mai ales din afara domeniului pedagogic, le-au ridicat în calea afirmării istoriei ca element fundamental al oricărui sistem modern de educație. De cele mai multe ori, strădaniile celor de la catedră au fost încununate de succes, mărturie a acestuia fiind în primul rând gradul ridicat de conștiință civică manifestat de societatea românească în situații de criză sau în momentele memorabile ale împlinirii unor aspirații istorice ale neamului. Greu de cuantificat, dacă nu chiar imposibil, rolul istoriei în formularea unor răspunsuri adecvate la marile provocări din secolele al XIX-lea și al XX-lea nu este și nu poate fi neglijat. Riscând prezentarea fugitivă a câtorva exemple, fără a avea pretenția că facem neapărat o selecție calitativă, am putea să ne referim la impactul pe care l-a avut pentru generațiile celor care au cucerit independența de stat în 1877 sau au realizat Unirea de la 1918 contactul încă de pe băncile școlii cu lucrări ca aceea a lui Nicolae Bălcescu despre Mihai Viteazul, unificatorul de la cumpăna secolelor al

* Drd, Profesor, Director la Liceul „Decebal”, București

XVI-lea și al XVII-lea. Accesul, filtrat de măiestria pedagogică a oamenilor de la catedră, la teoriile istoriografice emise de către un Odobescu, un Xenopol, un Onciul, un Iorga, iar mai târziu, un Pârvan, un Brătianu sau un Giurescu, a constituit baza pe care mai târziu absolvenții școlilor românești au construit impresionantul edificiu al României moderne.

Totodată, răspunzând, mai mult sau mai puțin evident, necesităților unei anumite epoci istorice, istoria, ca materie școlară, a avut parte de o evoluție marcată în mod determinant de nivelul de dezvoltare al istoriografiei, atât a celei românești, cât și a celei universale. În ciuda vicisitudinilor, de fiecare dată istoria și-a îndeplinit menirea care i-a fost rezervată. Astfel, în perioada de început a modernității românești, când istoriografia „suferea” din plin de pe urma unui anumit tip de romantism, prezența istoriei pe lista materiilor școlare a avut drept rezultat direct revigorarea valorilor naționale și întărirea conștiinței de neam, acest lucru realizându-se în condițiile în care existența și mai ales vitalitatea statului român erau serios contestate din exterior. Mai târziu, în secolul al XX-lea, predarea istoriei a cunoscut perioade mai puțin faste, rolul istoriei fiind redus la acela de simplu auxiliar al politicii de îndoctrinare a maselor. Fie că era vorba de o dictatură de dreapta, fie că era ura de stânga, problemele apărute aveau o serie de similarități, care în esență implicau o deviere vizibilă de la starea de normalitate propusă de mari vizionari ai pedagogiei românești, cum a fost un Spiru Haret.

Din fericire, după 1989, ca urmare a rapidelor transformări survenite în societatea românească, mediul educațional a fost restructurat de o asemenea manieră încât istoria și-a putut recăpăta locul cuvenit în școală. Totuși, deși dispariția constrângerilor ideologice a permis o reevaluare pozitivă a rolului pe care trebuie să-l aibă o asemenea știință socio-umană, în mod paradoxal starea de libertate și democrația pe care le experimentează societatea noastră au adus cu sine o nouă serie de dificultăți care ar putea avea drept consecință afectarea statutului de abia câștigat de istorie.

O primă dificultate poate fi sesizată în conținutul raporturilor stabilite între România și organisme politice paneuropene al căror membru țara noastră tinde să devină. Cu o experiență democratică aproape nesemnificativă, România se vede nevoită să parcurgă într-un ritm alert etape pe care noile sale parteneri occidentali le-au parcurs în decursul a câtorva decenii. Dacă până mai ieri, deosebirile de concepție, teoretice și metodologice, dintre sistemul educativ românesc și cele ale statelor democratice europene le recomandau ca fiind ireconciliabile, iată că astăzi nu numai că România trebuie să asimileze într-un ritm accelerat un sistem de valori educaționale complet diferit de cel anterior, dar și să

depășească cât mai bine inevitabilele aspecte negative generate de această schimbare radicală.

Dacă la nivelul ciclului primar impactul schimbării este relativ redus și poate fi administrat cu bune rezultate de cadrele didactice de specialitate, la nivelul liceului alinierea la standardele europene pare a fi un proces suficient de complex pentru a nu fi considerată o simplă rectificare conceptuală. În condițiile în care economia românească nu poate susține din punct de vedere financiar o strategie educațională care să asigure finalități fericite pentru toți absolvenții de liceu sau de școli profesionale, asimilarea nediscriminatorie a modelelor europene poate avea consecințe extrem de grave atât în plan economic, cât și în cel social. Cât privește planul politic, un eventualul eșec al acestei „revoluții” educaționale poate avea consecințe imprevizibile, despre care vom discuta într-un articol viitor.

Acceptând ideea că accentul pus pe pregătirea tineretului pentru sectoare de activitate social-utile este o prioritate evidentă a obiectivelor generale și a funcțiilor sociale ale învățământului secundar, România va avea în curând acte normative similare în bună măsură cu acelea din majoritatea statelor europene, semn că integrarea noastră în structurile continentale nu va avea de întâmpinat nici o piedică în acest domeniu. Totuși, pentru ca lucrurile să fie duse până la capăt de o manieră acceptabilă se impune ca autoritățile de la București să ia aminte și la soluțiile formulate de statele europene în ceea ce privește aspectul cultural al procesului educațional. Este adevărat, pentru un viitor specialist în informatică ora de istorie nu poate constitui chiar o piesă de rezistență în cariera sa. Totuși, nu se poate tăgădui că viitorul nostru informatician nu va înceta să fie o ființă socială, caz în care aceeași oră de istorie ar trebui să aibă o relevanță deosebită asupra formării sale. În condițiile în care până și conceptul de cultură suferă profunde și permanente transformări de conținut, istoria ca disciplină umanistă trebuie să beneficieze de o atenție deosebită din partea factorilor responsabili. Neglijarea și, mai ales, restrângerea, sub nivelul tolerabil, al spațiului acordat istoriei vor pune sub semnul întrebării finalitatea pregătirii culturale a elevilor. Pe termen scurt, consecințele pot fi minore și mai puțin evidente, dar pe termen lung consecințele vor fi dezastruoase pentru societatea românească. Cu o elită prea puțin culturalizată, șansele menținerii unei individualități naționale în acest „melting pot” care este Uniunea Europeană vor fi foarte mici.

De altfel, tendința generală care se manifestă la nivel european și care își are originea în disputele doctrinare din anii '70 este aceea a acordării unei preferințe accentuate istoriei, ca și componentă esențială a culturii generale, alături de studiul limbii materne și acela al limbilor

străine. Domeniu de sinteză, o știință integratoare a cunoașterii umane, istoria contribuie într-o măsură, care nu poate fi în nici un fel neglijată, la formarea orizontului general-cultural, a perspectivei și sentimentului istoric, pe care marele Nicolae Iorga le identifica ca fiind o parte a „bunului simț” al Umanității.

Într-o asemenea formulare logică, nu ar trebui să existe nici un impediment în acordarea unui spațiu suplimentar istoriei ca disciplină școlară. Acest lucru a fost făcut de majoritatea statelor europene de mult timp. Rezultatele se văd în varii domenii, de la economie până la politică.

Din păcate, la noi, în România, unde disputa dintre tradiționaliști și moderniști încă mai face victime, iar teoria „formelor fără fond” pare a nu-și fi pierdut actualitatea, asimilarea unei idei venite din exterior nu este un proces facil și mai ales pare a nu fi niciodată complet. Altfel nu s-ar explica de ce, după ce sistemul românesc de învățământ a preluat en gros și pachete educaționale europene, anumite formule de aceeași origine sunt respinse înainte ca specialiștii să aibă posibilitatea să-și exprime punctul de vedere. Un asemenea exemplu este acela al restrângerii studierii istoriei în liceele cu profil uman, considerându-se că o oră săptămânală este suficientă pentru atingerea obiectivelor pedagogice la această disciplină.

Mult sau puțin, o oră pe săptămână alocată istoriei este totuși un element care discreditează în mod serios opțiunea europeană a responsabililor din cadrul sistemului educațional românesc

Există numeroase studii europene care fundamentează necesitatea studierii aprofundată a istoriei la nivel liceal, propunând o permanentă îmbunătățire a locului pe care această disciplină îl ocupă în cadrul planurilor de învățământ. Pornindu-se de la valențele instructiv-educative ale istoriei, această știință este prezentată ca o știință umanistă prin excelență, fiind un mijloc de cunoaștere a omului, așa cum se manifestă acesta în cadrul social, evoluând de-a lungul mileniilor.

Totodată, istoria este prezentată în Europa ca având mai multe valențe cognitive.

În primul rând, aplecarea către tainele trecutului presupune studierea și înțelegerea de către elevi a complexului proces care a condus la formarea lumi contemporane. Marile transformări social-politice care au loc în prezent pe scena internațională pot fi înțelese mai bine în condițiile în care lecțiile secolelor anterioare au fost însușite temeinic. Cât despre latura civică, se poate spune că studierea evoluției democrației, cu toate fazele sale, este cea mai sigură cale către formarea unui spirit civic modern.

Propunându-se istoria ca mijloc de înțelegere a prezentului, este subliniată valoarea perenă a mecanismelor de analiză ale investigației istoriografice. Astfel, istoria nu mai este prezentată ca o simplă memorizare a unor fapte și a unor date, ea nefiind un lucru care trebuie învățat în sine. Din contră, dobândind o anumită percepție asupra prezentului, se poate construi o perspectivă a sensului dezvoltării actuale, elevul fiind pregătit pentru contactul cu o lume în care condiționările sociale nu pot fi respinse în mod facil.

În fine, o temeinică cunoaștere a istoriei presupune o mai bună deslușire a potențialei evoluții viitoare a unui fenomen istoric sau altul, prospecția în sine asigurând, dincolo de firescul său caracter probabilistic, o flexibilă raportare la nevoile lumii contemporane.

Caracterul formativ al acestei discipline școlare este reliefat de faptul că absolvenții de liceu care au reușit să studieze în mod satisfăcător istoria dau dovadă de un spirit mai tolerant comparativ cu generațiile anterioare, fiind mai preocupați să înțeleagă valorile culturii umane și dând dovadă de o receptivitate pronunțată față de ideea fraternității umane și a așezării creației istorice a propriului popor în contextul istoric general. Spiritul european este însușit mult mai facil de cei care au folosit metodele oferite de istorie pentru a a-și cunoaște aproapele, iar acest lucru ar trebui să fie o motivație suplimentară pentru accentuarea rolului pe care orele de istorie trebuie să-l aibă în mai amplul proiect educațional.

De asemenea, caracterul formativ al obiectului istoriei presupune dezvoltarea gândirii logice, prin înțelegerea determinismului, a cauzalității și a legității, vizându-se și dezvoltarea afectiv-morală a elevilor.

Depășirea concepției învechite potrivit căreia istoria s-ar limita la un ansamblu de cunoștințe ce trebuie însușite a permis formularea unei concepții noi, în care istoria este văzută ca un mijloc de a aborda studiul activității umane, de a învăța să-ți lărgești în permanență orizontul și de a gândi cu mai multă luciditate. Cu alte cuvinte, istoria implică obținerea abilității de a „gândi”, adică de a învăța să privești lumea dintr-o perspectivă cronologică și să o examinezi într-o manieră istoricistă.

Cum noile tendințe pedagogice plasează istoria politică într-un con de umbră, preferând mai degrabă studiul socialului, al economicului și al culturalului în detrimentul politicului, ora de istorie pare mai degrabă o oră de studiu al civilizațiilor. O consecință a unui asemenea tip de abordare este dezvoltarea unui spirit universal, care, departe de a fi prada unei false contradicții între cosmopolit și național, este un model recomandat de pedagogia europeană contemporană.

În același timp cu deschiderea către alte culturi, studiul istoriei implică și o anumită aplecare a individului către el însuși, către comuni-

tatea restrânsă din rândurile căreia face parte. Istoria regională, căci despre ea este vorba, presupune identificarea relațiilor care s-au stabilit între oameni din comunități care, deși erau baza extrem de importantă a unor macrostructuri, nu își găseau locul în istoria de tip clasic. Fără a însemna diminuarea rolului studierii istoriei naționale, focalizarea atenției asupra unor structuri social-politice, economice sau culturale din imediata apropiere a individului face ca încrederea acestuia în forțele proprii să crească, apartenența sa la un grup sau comunitate cu identitate bine conturată fiind de natură să favorizeze implicarea sa socială.

Fără îndoială, discuția despre consecințele pozitive ale studierii temeinice a istoriei în cadrul unui proiect pedagogic bine conturat poate continua la nesfârșit, concluzia majoră fiind aceea că rolul și locul istoriei în școală nu poate fi contestat.

În această ordine de idei, diminuarea spațiului alocat studierii istoriei în cadrul sistemului de învățământ din România nu poate avea decât consecințe negative asupra obiectivelor propuse la nivel ministerial (prin intermediul programelor școlare). Este dificil de cuantificat nivelul acestor consecințe, dar este cert că plasarea istoriei într-un con de umbră până și în structurile școlare care sunt prezentate ca „umane” nu poate avea rezultate pozitive. Contrar atât tendințelor manifestate la nivel european, cât și opțiunilor dascălilor români, istoria este transformată într-o „Cenușăreasă” a științelor sociale, prin aceasta fiind implicit afectat întreg domeniul rezervat științelor sociale. Fără a avea o bază serioasă, această deplasare artificială a interesului elevilor către alte domenii ar putea fi considerată un gen de „deculturalizare”, cu consecințele previzibile...